

Irina Chițu, Tudor Stoica

Aventurile lui Păraluță **în ȚINUTUL BANILOR**

Carte rară de educație financiară

CORINT
EDUCAȚIONAL

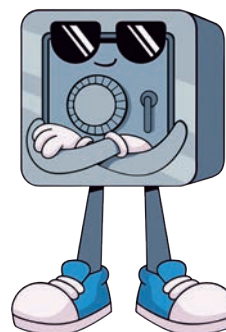
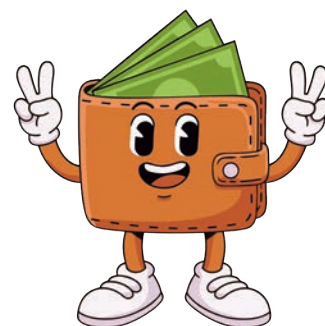
CUPRINS

1. Cumpărături cu cap și cu Părăluță în buzunar6
2. Alocația, plaja și planul secret. Tu știi pe ce se duc banii tăi?13
3. Gem, dulceață sau Nutella? Cum să ai grijă de banii tăi ca un pro!20
4. Lego, festival și ciocolată: Totul e posibil când economisești!29
5. Limonadă, pisici și idei geniale care-ți pot aduce bani37
6. Când, cum și de ce fac banii tăi pui47
7. Cum să cumperi un Lego fără să ai bani55
8. Povestea României, așa cum o spune portofelul tău69
9. Ar putea să rămână Zâna Măseluță fără job până în 2036?79

- 10.** De la tipar la înghețată: peripețiile unei bancnote **87**
- 11.** VremMaiMult SRL **94**
- 12.** Asigurări, teme nefăcute și... ghips **103**
- 13.** După 20 de ani **112**
- 14.** PărăluțăAl: idei multe, bani puțini **119**
- 15.** Un altfel de festival **126**
- 16.** Ce contează cu adevărat în viață **133**
- 17.** Cea mai importantă lecție despre bani este și cea mai plictisitoare **141**
- 18.** Impozite și taxe **149**
- 19.** A greși e omenește - povestea de viață a unuia dintre autori **156**
- Ținutul banilor.** Tot ce trebuie să știi ca să fii șeful banilor tăi **164**

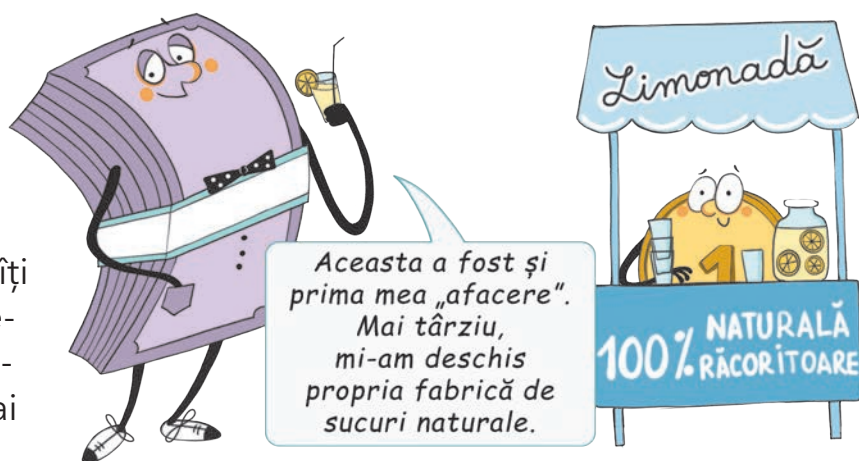
5

Limonadă, pisici și idei geniale care-ți pot aduce bani

Lumea din jurul tău e plină de lucruri, unele care chiar îți trebuie, altele pe care doar ți le dorești. Apa, de exemplu, cea pe care o bei în fiecare zi, e ceva fără de care nu poți trăi. Un suc, însă, chiar dacă ți se pare mai ușor de băut decât apa, e ceva ce-ți dorești.

E important să te gândești de fiecare dată la următorul lucru: am nevoie sau doar îmi doresc? Cu cât îți răspunzi mai sincer la această întrebare, cu atât viața ta financiară de copil, adolescent sau adult devine mai

simplă. Dacă te obișnuiești să-ți pui mereu întrebarea asta, va fi tot mai ușor să rezisti reclamelor atrăgătoare.

Acum că am lămurit diferența dintre nevoi și dorințe, e mult mai ușor să ne gândim împreună de unde putem să facem rost de bani pentru acestea, indiferent de vârsta noastră. Cu puțină cercetare și imaginație, putem să facem o listă de activități profitabile, astfel încât să nu cerem tot timpul bani de la părinți și bunici.

Fiecare vârstă își are soluțiile ei. Să zicem că ai 8 ani și ești în vacanța de vară. Poți să vinzi limonadă, la un stand improvizat. Va fi distractiv, pentru că îi vei implica pe părinți – ei îți vor furniza lămâile și mierea pentru licoarea răcoritoare. De cele mai multe ori e bine să le ceri voie părinților, mai ales când ești micuț, dar în cazul limonadei chiar trebuie să discuți cu ei cât anume să ceri pentru un pahar.

Pentru 10 pahare de limonadă avem nevoie de vreo 6 lămâi, 6 linguri de miere, o sticlă de 1,5 litri de apă și paie. Să zicem că lămâile costă 6 lei, mierea 5 lei, paharele 3 lei și paiele 2 lei, iar apa o luăm de la robinet și o filtrăm, deci nu dăm bani pe ea. Va fi un total de 16 lei ca să facem 10 pahare de limonadă. Deci, o să ne coste cam 1,6 lei un pahar.

Acum că știm cât ne costă să facem limonada și să o pregătim de vânzare, să ne gândim cu cât să o vindem. O sticlă de suc costă în jur de 5 lei, dar limonada noastră din ingrediente naturale e mai sănătoasă. Pentru ca oferta noastră să fie mai avantajoasă, o să oferim paharul de limonadă puțin sub 5 lei, să zicem la 4 lei. Când am terminat de vândut cele 10 pahare de

limonadă, am încasat 40 de lei. Dacă scădem din acești 40 de lei cei 16 lei pe care i-am cheltuit pe ingrediente, am reușit să obținem un venit de 34 de lei. Nu-i puțin!

Dacă este foarte cald afară, poți cere chiar mai mult pentru un pahar de limonadă rece. Prețul se stabilește și în funcție de **cerere** (dacă ai cumpărători) și de **ofertă** (dacă mai sunt și alții care vând acolo limonadă - și la ce preț). Dar prețul tău nu ar trebui să fie mai mic decât costurile pe care le-ai avut cu producerea limonadei, fiindcă atunci ai ieși în pierdere.

E doar o idee care îți pune imaginația la contribuție, dar sunt multe feluri în care poți câștiga sume mici de bani. Poți ajuta la treburile de acasă sau poți să strângi frunzele din grădina bunicilor. Sau poți să ajuți la *copilirea* roșiilor: un cuvânt care pare desprins dintr-o poveste. (Te lăsăm pe tine să îi cauți definiția în dicționar.) Bunicii îți vor fi recunoscători și te vor răsplăti pentru ajutorul pe care li-l dai!

Când ai mai crescut puțin, să zicem că ai peste 11 ani, sunt alte lucruri din care

poți face bani. Dacă ai niște vecini care vor să plece în concediu și nu au cu cine să lase pisica, te poți oferi să o găzduiești pe perioada în care sunt plecați. Sau poate ai o vecină în vârstă care se mișcă cu dificultate și căreia îi ține companie un cățel simpatic. Te poți oferi să-l scoți la plimbare dimineața sau seara. Oamenii le sunt foarte recunoscători celor care au grijă de animăluțele lor.

Dacă ești deosebit de întreprinzător și genul de copil căruia mintea nu-i stă o clipă locului, poți organiza mici ateliere de pictură sau de origami în parc. Acestea sunt foarte apreciate de copiii mai mici care vin acolo cu părinții lor la joacă. Poți percepe o mică taxă pentru participarea la aceste ateliere, atât cât să acoperi costurile cu materialele folosite și să obții un mic profit (adică bani în plus față de costuri).

Dacă ești mai mare, să zicem că ai trecut de 15 ani (ceea ce înseamnă că și nevoile tale au crescut odată cu înălțimea), trebuie să știi un lucru important: de la 16 ani poți să te angajezi cu contract de muncă

parțial, în aproape orice domeniu. De pildă, dacă-ți place mișcarea și ai o bicicletă bună, poți să devii livrator, pedalând și ducând lucruri dintr-o parte în alta.

Dacă ești foarte bine pregătit la anumite materii, poți să dai meditații unor copii mai mici, să îi ajuți la teme. E tare bine să ai pe cineva mai mare care să te ajute cu astfel de lucruri, iar pentru părinți e o binecuvântare să aibă un astfel de sprijin! Matematica, fizica, informatica sau limbile străine sunt la mare căutare.

Ca să devii din ce în ce mai motivat să câștigi bani, notează-ți într-un calendar special ce sumă ai obținut, din ce activitate și când. Vei descoperi că unele venituri țin de sezon (cel mai bun fiind probabil vara, în vacanța mare) și vei putea să planifici activitățile cu mai multă precizie.

Îți vei da seama cât de ușoară sau de complicată a fost o anumită activitate și ce costuri a implicat. Astfel, vei putea să alegi între activități și să găsești un echilibru între cantitatea de efort depus și nivelul de venituri obținute.

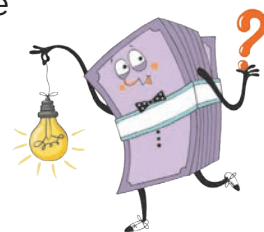
Dacă ai talent artistic, acest calendar ar putea să fie chiar spectaculos. Poți să-l

umpli cu desene și pictograme. Poți scrie pe el, ca într-un jurnal, ce ai simțit în cazul fiecărei activități: de exemplu, dacă a fost dificil, dacă ai muncit din greu, dacă te-a surprins succesul obținut sau cât de mult te-au bucurat banii câștigați.

Lui Părăluță tocmai i-a venit o idee fabuloasă! Un astfel de calendar poate fi baza pentru un atelier pentru cei mai mici decât tine, pe care să-i înveți cum să obțină, la rândul lor, venituri din astfel de idei (firește, participarea la atelier va fi plătită cu o mică sumă).

Lumea e plină de oportunități, rămâne doar să profiți de ele, să-ți aplici ideile, plin de entuziasm!

Părăluță se simte plin de inspirație! O să pornească și el un astfel de calendar, gata să mai adauge la veniturile lunare unele provenite din activități creative!

CALENDAR DE

Săptămâna 1 - Servicii în familie

- **Activitate:** Ajutor în gospodărie
- **Exemplu:** Am strâns masa, am udat florile sau am dat cu aspiratorul în sufragerie
- **Câștig estimat:** 2-10 lei pe activitate
- **Cum m-am simțit:**

Fac un desen cu mine ajutând prin casă

Săptămâna 2 - Artă și creativitate

- **Activitate:** Vând desene, felicitări sau brățări făcute de mine
- **Exemplu:** Am desenat felicitări pentru sărbători și le-am vândut colegilor sau rudelor
- **Câștig estimat:** 1-10 lei pe produs
- **Ce am învățat despre muncă și bani:**

.....
Desen cu cea mai frumoasă felicitare pe care am făcut-o

Săptămâna 3 - Reutilizare și vânzare

- **Activitate:** Garage sale cu jucării și cărți vechi
- **Exemplu:** Am adunat jucării pe care nu le mai folosesc și le-am vândut prietenilor, în fața blocului
- **Câștig estimat:** 10-50 lei în total
- **Ce am simțit când m-am despărțit de lucrurile vechi:**

.....
Desenez un obiect pe care l-am vândut

Săptămâna 4 - Idei din natură

- **Activitate:** Vând buchete de flori de grădină sau pietre pictate
- **Exemplu:** Am pictat pietre frumoase cu fețe zâmbitoare și le-am vândut vecinilor
- **Câștig estimat:** 3-10 lei pe bucată
- **Ce a fost greu/Ce mi-a plăcut cel mai mult:**

.....
Desenez o piatră pictată sau un buchetel

ACTIVITĂȚI

Săptămâna 5 - Lecții pentru cei mai mici

- **Activitate:** Am învățat copii mai mici să deseneze, să citească sau să joace șah
- **Exemplu:** Am organizat un mic atelier în fața blocului sau în parc
- **Câștig estimat:** 5-20 lei/ședință
- **Cum a fost să fii învățător pentru o zi:**

.....
Desenez copiii care au participat la atelierul meu

Săptămâna 6 - Atelier de idei

- **Activitate:** Am făcut o prezentare despre cum poți câștiga bani când ești mic
- **Exemplu:** Le-am povestit unor copii cum am făcut eu bani - le-am dat idei!
- **Câștig estimat:** O sumă simbolică (de genul 1 leu) sau doar aplauze și recunoștință
- **Ce am simțit când am vorbit în fața celorlalți:**

.....
Fac un desen în care mă înfățișez în fața copiilor, vorbindu-le

La final:

- Cât ai câștigat în total? lei
- Care activitate ți-a plăcut cel mai mult?
- Ce activitate a fost cel mai greu de făcut?
- Ce ai învățat despre efort și bani?

Idee bonus: Creează un panou „IDEI DE BANI”

Pe o coală mare notezi:

- idei noi
- desene cu activități
- colțul visurilor (ce vrei să cumperi din banii câștigați)

Lumea 5: Regatul veniturilor și oportunităților

Scop: Învață cum să faci bani, să înțelegi valoarea lor și să descoperi oportunități în jurul tău

Nivelul 1: Nevoi, dorințe și motivația de a câștiga

Titlu de rang: Exploratorul Motivației Financiare

Totul începe cu o întrebare simplă: „Am nevoie sau îmi doresc?” Această întrebare nu doar că te ajută să cheltuiești mai inteligent, ci îți dă și un motiv să începi să câștigi bani.

Când știi clar pentru ce vrei bani, apare motivația. Nu mai este doar „vreau bani”, ci „vreau bani pentru x”. Iar acest lucru îți schimbă complet modul în care gândești și acționezi.

LUMEA 5 Regatul veniturilor și al oportunităților

1 Motivația de a câștiga

Exploratorul
Motivației Financiare

2 Primele venituri

Creatorul
de Oportunități

3 Venituri și abilități

Meșterul Talent

4 Organizarea veniturilor

Maestrul
Fluxului de Bani

De exemplu, dacă îți dorești o înghețată, poate nu merită să elaborezi planuri complicate, așa cum face veverița din animația *Ice Age* pentru a pune lăbuța pe ghinda buclucașă. Dar dacă vrei să mergi la un festival sau să-ți cumperi ceva important, dintr-odată ideea de a face bani devine interesantă.

ȘTIAI CĂ oamenii care au un scop clar referitor la bani sunt mai motivați să muncească și să găsească soluții? Bani fără scop se duc repede, dar banii cu scop creează oportunități.

Nivelul 2: Primele venituri – idei simple și creative

Titlu de rang: Creatorul de Oportunități

Nu trebuie să fii adult ca să câștigi bani. De fapt, creativitatea copiilor este una dintre cele mai mari superputeri financiare!

Un exemplu perfect este standul de limonadă. Dacă știi cât te costă ingredientele și cu cât vinzi produsul, deja ai învățat o lecție importantă: **diferența dintre cost și câștig.**

De exemplu, dacă faci limonadă cu 1,6 lei/pahar și o vinzi cu 4 lei, obții profit. Asta înseamnă bani câștigați prin gândire, nu doar prin muncă.

ȘTIAI CĂ orice activitate mică poate deveni o sursă de venit dacă este gândită bine? Ajutorul în casă, grădinaritul sau diverse servicii pentru vecini sunt primele tale joburi.

Nivelul 3: Venituri potrivite vârstei și abilităților

Titlu de rang: Meșterul Talent

Pe măsură ce crești, se înmulțesc oportunitățile tale de a face bani. Ce funcționează la 8 ani nu va mai fi suficient la 13 sau la 16.

Pentru cei mai mici, activitățile simple sunt perfecte: ajutor în gospodărie, vânzări mici sau proiecte creative. Pentru cei mai mari, apar oportunități mai serioase: plimbatul animalelor de companie, meditații sau chiar joburi part-time la diverse companii.

Important este să alegi activități care ți se potrivesc. Dacă îți place să desenezi, poți organiza ateliere. Dacă ești bun la matematică, poți da meditații la această materie.

ȘTIAI CĂ oamenii care câștigă bani făcând lucruri care le plac sunt mai motivați și ajung să aibă mai mult succes? Combinația dintre pasiune și bani este una dintre cele mai puternice din lume.

Nivelul 4: Calendarul veniturilor și lecțiile din experiență

Titlu de rang: **Maestrul Fluxului de Bani**

Un adevărat erou financiar nu doar câștigă bani, ci și învață din fiecare experiență. Aici intervine calendarul veniturilor.

Acesta este un jurnal în care notezi cât ai câștigat, când și din ce activitate. În timp,

vei observa tipare: unele activități aduc mai mulți bani, altele sunt sezoniere.

De exemplu, vara poți câștiga mai mult din activități în aer liber, iar în timpul școlii din meditații sau ajutându-i în alte moduri pe cei din jur.

ȘTIAI CĂ oamenii care sunt mai atenți la veniturile lor iau decizii financiare mai bune? Când știi exact de unde vin banii și cât efort implică obținerea lor, devii mult mai inteligent financiar.

Călătoria Eroului Finanțelor – De la Idee la Primii Bani

Nivelul	Tema	Titlul de rang	Superputerea financiară
1	Motivația banilor	Exploratorul Motivației Financiare	Înțelegi de ce vrei bani și îți găsești scopul
2	Primele venituri	Creatorul de Oportunități	Transformi ideile simple în bani
3	Venituri și abilități	Meșterul Talent	Alegi cele mai bune moduri de a câștiga bani
4	Organizarea veniturilor	Maestrul Fluxului de Bani	Îți analizezi veniturile și înveți din experiență

6

Când, cum și de ce fac banii tăi pui

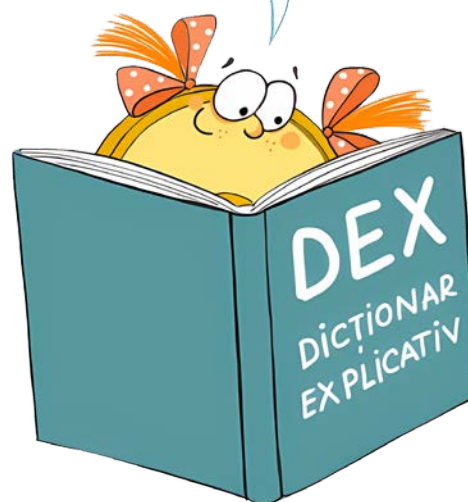
Unul dintre cuvintele care te fac să tre-sari atunci când ești adult este „dobândă”. E genul de termen care nu te lasă indife-rent, când e vorba să încasezi dobânda, dar mai ales dacă trebuie să o plătești.

Ne place sau nu, **dobânda** e o parte vie din viața noastră financiară și, cu cât o înțelegem mai bine, cu atât suntem mai câștigați. Și pentru că nu toate dobânzile sunt la fel, vom avea despre ele o discu-ție puțin mai lungă, care sperăm să nu fie plictisitoare.

Se spune că **dobânda** nu e nimic altce-va decât prețul banilor, iar explicația e foarte simplă: dacă economisim bani și îi depunem la bancă, primim în schimbul

timpului în care ne lipsim de banii respec-tivi o sumă de bani, adică **dobânda**. Am putea spune că dobânda e o **recompensă** pentru răbdare!

*Dobândă -
substantiv feminin.*

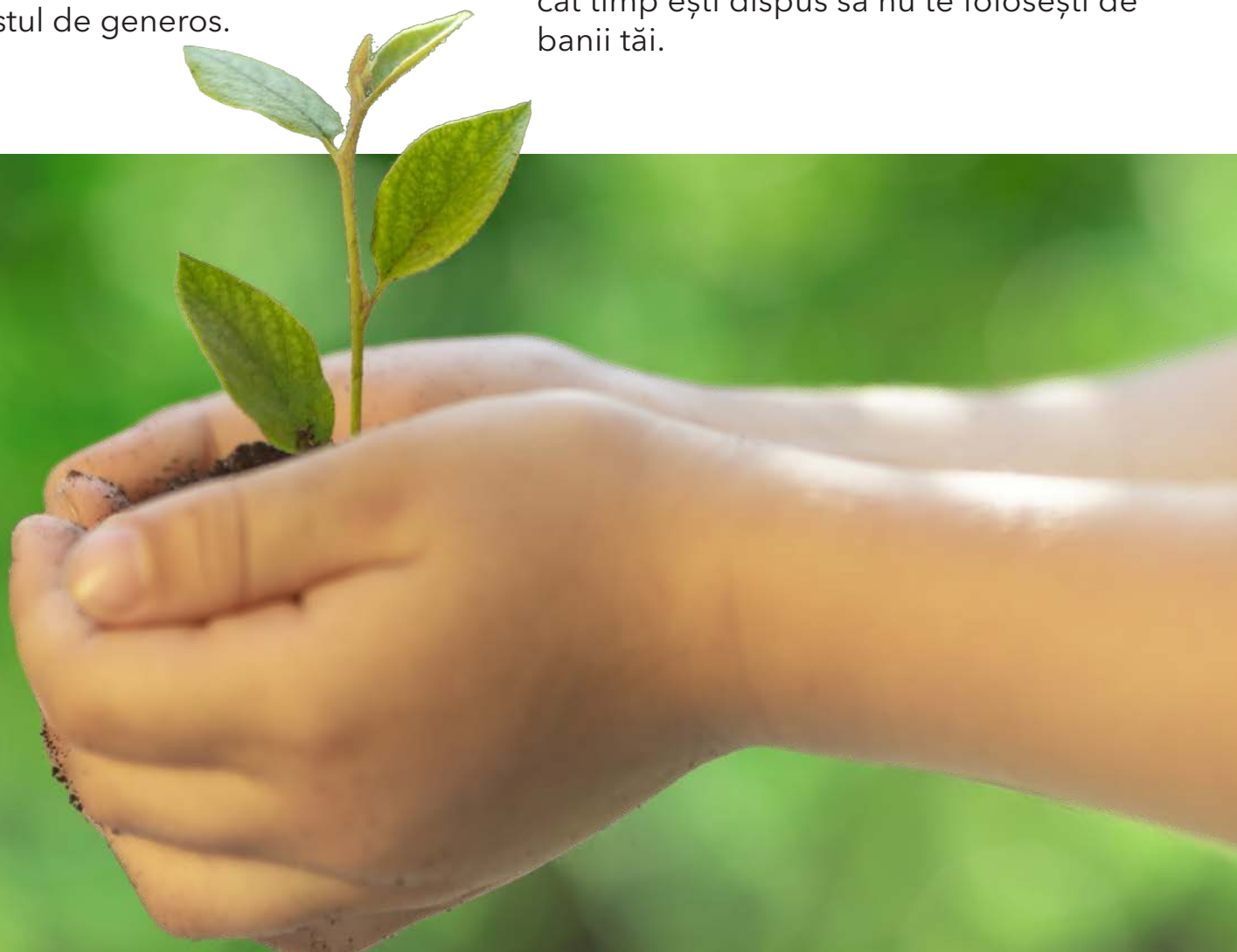
Dacă, în schimb, împrumutăm de la bancă o sumă de bani pentru a cumpăra o mașină sau apartamentul visurilor noastre, atunci **noi trebuie să plătim dobândă băncii**. Adică vom da înapoi mai mult decât am luat.

Deși am putea crede că această idee ține exclusiv de domeniul financiar, nu e chiar așa. Avem nenumărate exemple de dobândă și în afara acestui domeniu, iar unul dintre cele mai cunoscute este dobânda din domeniul agricol.

Fermierii pleacă de la ideea că pentru fiecare kilogram de semințe plantat vor recolta un număr de semințe mai mare. În domeniul agricol, procentul înmulțirii este destul de generos.

De exemplu, la fiecare kilogram de semințe de grâu însămânțat, se pot obține la recoltare 40 de kilograme de semințe (în condiții foarte bune). Cantitatea finală e influențată de factori precum calitatea solului și a semințelor, de priceperea agricultorilor, de utilajele și tratamentele chimice folosite, de cantitatea de apă cu care se irigă culturile, de cât de mult plouă etc.

Cam la fel de complicat e și cu dobânda, deși înmulțirea banilor nu este la fel de spectaculoasă ca în cazul semințelor de grâu. Atunci când economisești, dobânda poate să varieze în funcție de mai mulți factori: banca la care depui banii, instrumentul de economisire folosit și cât timp ești dispus să nu te folosești de banii tăi.

E, deci, util ca, atunci când vrem să economisim, să ne uităm la ofertele disponibile. De regulă, așa-numitele economii la termen (**depozitele**) vor produce dobânzi atractive. Când vei depune banii într-un astfel de depozit, va trebui să alegi o perioadă în care banca se poate folosi de banii tăi. În general, cu cât perioada este mai lungă, cu atât dobânda e mai mare.

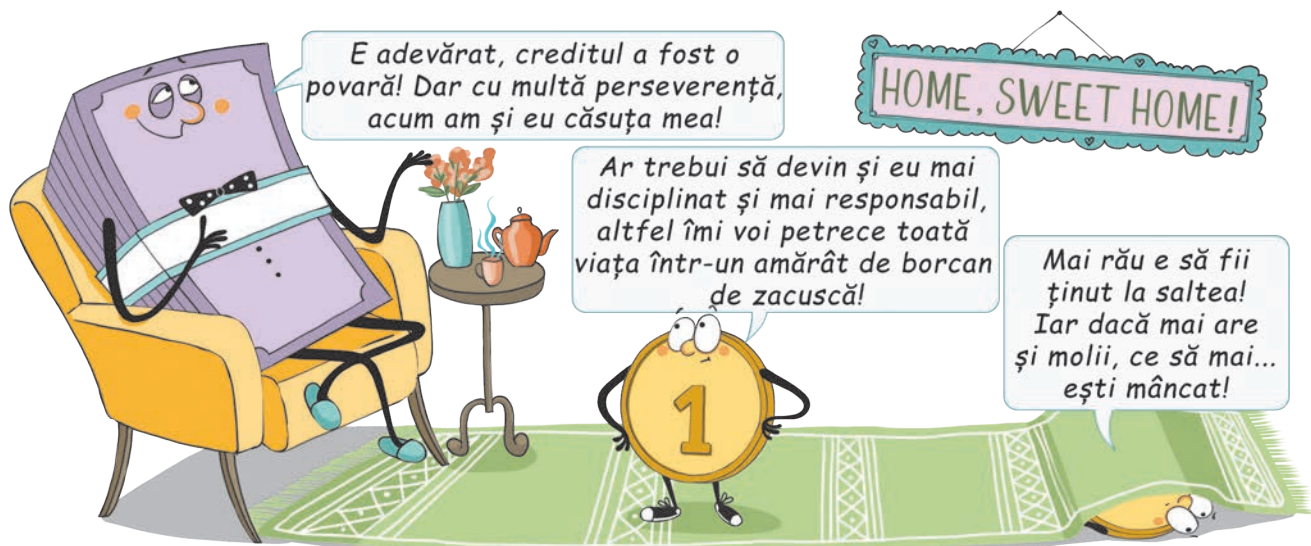
Sigur, întrebarea firească e cum anume înmulțește banca banii tăi ca să poată să-ți plătească dobânda. Răspunsul e mai simplu decât îți imaginezi: tu împrumuți banca, iar banca împrumută diferiți oameni pentru investițiile lor (le dă **credite**). Astfel, produce o dobândă mai mare, din care să poată să-ți dea banii pe care ți i-a promis.

Când auzi pe cineva întrebându-se de ce dobânzile la depozite sunt mai mici decât cele de la credite, aceasta este explicația.

Bun, acum că am menționat băncile, să ne gândim împreună care sunt factorii care vor influența dobânda la banii pe care îi ceri. Dacă vrei să iei un împrumut pentru a cumpăra o tabletă sau un televizor, dobânda e mai mare. Dacă vrei un împrumut ca să îți cumperi o casă, dobânda e mai mică. De ce? Pentru că banca știe că un televizor se strică sau se pierde, dar o casă rămâne acolo și poate fi vândută dacă nu mai plătești. Asta înseamnă că e mai puțin riscant pentru bancă să împrumute bani pentru o casă decât pentru obiecte folosite zi de zi.

Ca să înțelegi cam cum stă treaba cu riscurile: dacă la creditele de consum aproximativ 5 oameni din 100 nu mai reușesc să returneze banii, la cele pentru casă doar 1 sau 2 din 100 pățesc acest lucru. Mult mai puțini, nu?

Dobânda la creditele pentru locuință poate fi destul de serioasă, întrucât cei care iau un astfel de credit vor plăti dobândă pe o perioadă lungă de timp, iar în primii ani, cea mai mare parte a banilor plătiți reprezintă dobânda. Poate fi destul de frustrant (autorii știu asta din propria lor experiență). Dar, până la urmă, nimic nu se compară cu un loc al tău căruia îi spui „acasă”. La finalul creditului, chiar dacă ai perceput dobânda plătită ca pe o povară, vei avea satisfacția că ai reușit să faci ceva ce ți-a îmbunătățit viața semnificativ.

În încheiere, iată câteva idei cu care e bine să rămâi.

1 Dobânda face parte din viața ta financiară: vei face cunoștință cu ea când vei pune bani deoparte sau când te vei împrumuta.

2 Dobânda reprezintă prețul banilor. Fie că o primești, fie că o plătești, gândește-te bine la acest preț al banilor, la ce

înseamnă pentru tine și la cum îți afectează viața.

3 Dobânda e un mod sigur de a înmulți banii, dacă ai răbdare și alegi bine. Dar uneori poate fi și un cost în plus, așa că trebuie să fii atent. Dar despre asta vom discuta în ultimele două capitole, dedicate economiilor și, respectiv, creditelor.

Lumea 6: Regatul dobânzii și al banilor care se înmulțesc

Scop: Învață cum funcționează dobânda și cum pot banii tăi să se înmulțească în timp

Nivelul 1: Ce este dobânda?

Titlu de rang: Înțeleptul Curios

Dobânda este, pe scurt, „prețul banilor”. Pare complicat, dar ideea este simplă: dacă împrumuți bani, plătești în plus. Dacă economisești bani, primești în plus.

Gândește-te așa: dacă pui bani la bancă și nu îi cheltuiești o perioadă, banca îți oferă o mică **recompensă** pentru răbdarea ta. Aceasta este dobânda.

Dar dacă tu împrumuți bani, lucrurile se inversează: va trebui să dai înapoi mai mult decât ai luat. Diferența este tot dobânda, doar că acum **o plătești tu**.

LUMEA 6 Regatul dobânzii și al banilor care se înmulțesc

1 Ce este dobânda
Înțeleptul Curios

2 Dobânda la economii
Cultivatorul de Bani

3 Dobânda la credite
Detectivul Costurilor

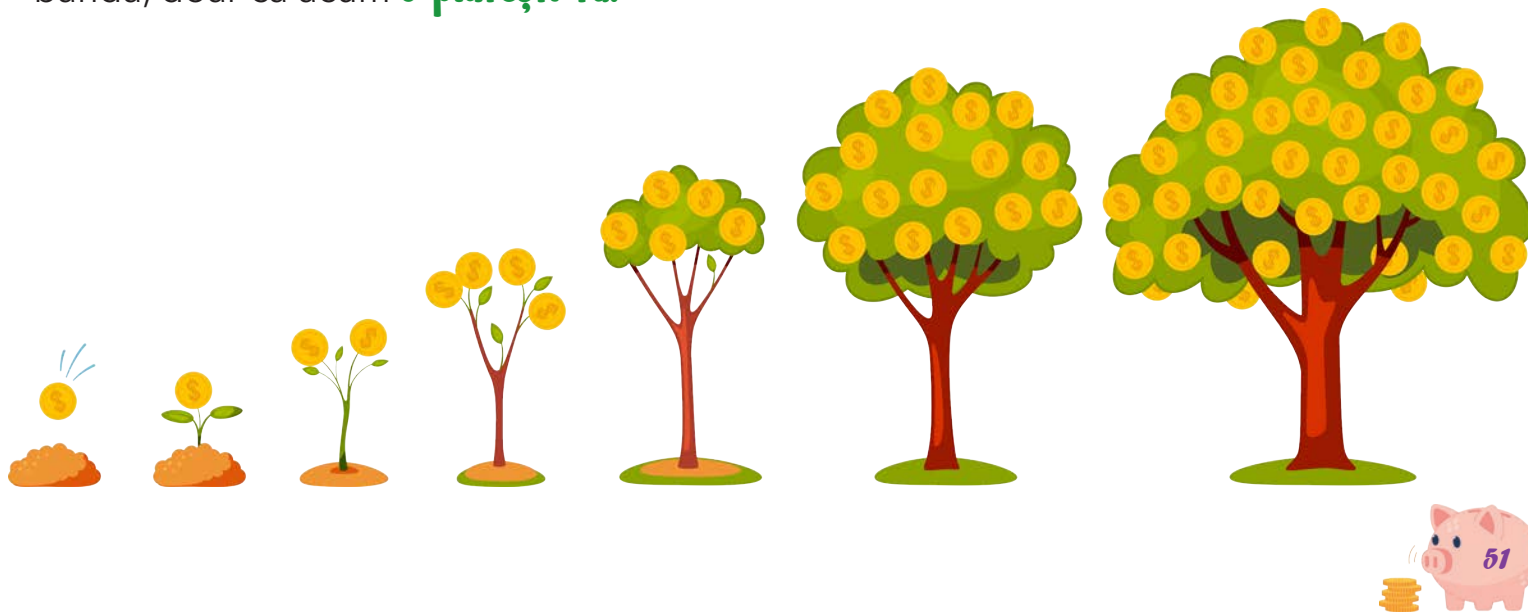

4 Decizii financiare
Maestrul Deciziilor Financiare

ȘTIAI CĂ dobânda există și în natură?

De exemplu, fermierii plantează semințe și, la final, obțin mult mai multe. Este același principiu: ceva mic crește în timp.

Nivelul 2: Dobânda ca recompensă pentru răbdare

Titlu de rang: **Cultivatorul de Bani**

Dobânda este prietena ta atunci când economisești. Cu cât lași banii mai mult timp „la treabă”, cu atât se înmulțesc mai mult.

De exemplu, dacă pui bani într-un cont de economii sau într-un depozit, banca folosește acei bani și îți oferă o mică parte din câștigul ei sub formă de dobândă.

Este ca și cum ai planta o sămânță și ai avea răbdare să crească. Dacă o scoți din pământ prea devreme, nu apuci să vezi roadele.

ȘTIAI CĂ, deși pare mică la început, dobânda poate deveni importantă în timp? Mai ales dacă adaugi constant bani și ai răbdare.

Nivelul 3: Când dobânda devine cost – dacă tu primești un împrumut

Titlu de rang: **Detectivul Costurilor**

Dobânda nu este întotdeauna un avantaj. Atunci când împrumuți bani, ea devine un cost.

De exemplu, dacă iei un credit pentru a cumpăra ceva, vei plăti înapoi mai mult decât ai primit. De aceea, este important să te gândești bine înainte să împrumuți.

Nu toate împrumuturile sunt la fel. Pentru lucruri mici (ca un telefon sau un televizor), dobânda este mai mare. Pentru lucruri importante (cum ar fi o casă), dobânda este mai mică.

ȘTIAI CĂ acest lucru ține de risc? Cu cât riscul este mai mare, cu atât dobânda este mai mare.

Nivelul 4: Alegeri inteligente – când câștigi și când plătești dobândă

**Titlu de rang: Maestrul
Deciziilor Financiare**

Un adevărat erou financiar știe când dobânda lucrează pentru el și când lucrează împotriva lui.

Dacă economisești, dobânda este aliatul tău. Dacă te împrumuți fără să chibzuiești înainte, dobânda poate deveni o povară.

De aceea, înainte de orice decizie, e bine să te întrebi: Merită să aștept și să economisesc? Sau chiar am nevoie să împrumut bani?

ȘTIAI CĂ cei mai de succes oameni nu evită complet împrumuturile, dar le folosesc cu grijă?

